

Polityka pieniężna nowych państw członkowskich Unii Europejskiej

Od transformacji
przez inflację do integracji

Wiesława Przybylska-Kapuścińska

Oficyna

a Wolters Kluwer business

Polityka pieniężna nowych państw członkowskich Unii Europejskiej

**Od transformacji
przez inflację do integracji**

Wiesława Przybylska-Kapuścińska

Oficyna

a Wolters Kluwer business

monografie

Publikacja jest dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Recenzent:

prof. dr hab. Zbigniew Polański, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Redaktor prowadzący:

Katarzyna Szoch-Jędryś

Korekta:

Agnieszka Bąk

Skład, łamanie:

Sławomir Sobczyk

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2007

ISBN 978-83-7526-177-6

ISSN 1897-4392

Wydane przez:

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Redakcja Książek

01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a

tel. (022) 535 80 00

31-156 Kraków, ul. Zaczysze 7

tel. (012) 630 46 00

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Druk i oprawa: Drukarnia Wydawnictw Naukowych Sp. z o.o., ul. Żwirki 2, 90-450 Łódź

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

CZĘŚĆ I

Charakterystyka instytucjonalnych i ekonomicznych warunków gospodarowania nowych państw członkowskich Unii Europejskiej	15
---	----

Rozdział 1

Przemiany systemów finansowych nowych państw członkowskich Unii Europejskiej	17
--	----

1. Przekształcenia instytucjonalno–organizacyjne systemów finansowych państw Europy Centralnej	17
1.1. System finansowy Czech	18
1.2. System finansowy Słowacji	27
1.3. System finansowy Polski	34
1.4. System finansowy Słowenii	49
1.5. System finansowy Węgier	58
2. Przekształcenia instytucjonalno–organizacyjne systemów finansowych państw nadbałtyckich	75
2.1. Sektor bankowy państw nadbałtyckich	75
2.2. Instytucje gwarantowania depozytów	87
3. Podsumowanie	88

Rozdział 2

Instytucjonalne podstawy bankowości centralnej nowych państw członkowskich Unii Europejskiej	99
--	----

1. Banki centralne w Europie Środkowej	100
1.1. Bank Czech	100
1.2. Bank Słowacji	102
1.3. Narodowy Bank Polski	103

1.4. Bank Słowenii	110
1.5. Narodowy Bank Węgier	113
2. Banki centralne w państwach nadbałtyckich	118
2.1. Bank Litwy	118
2.2. Bank Łotwy	120
2.3. Bank Estonii	122
3. Instytucjonalne podstawy niezależności banków centralnych krajów UE-8	124
3.1. Pierwsza fala reform	125
3.2. Druga fala reform	134
3.3. Trzecia fala reform	137
4. Rozbieżności pomiędzy rozwiązaniami narodowymi a Traktatem z Maastricht w zakresie niezależności banków centralnych	140
5. Podsumowanie	143

Rozdział 3

Sytuacja gospodarcza w państwach UE-8 w latach 1990–2005	149
1. Warunki gospodarowania w krajach Europy Środkowej	150
1.1. Czechosłowacja	150
1.2. Polska	173
1.3. Słowenia	182
1.4. Węgry	191
2. Sytuacja gospodarcza państw nadbałtyckich.....	201
2.1. Lata 1990-1994	201
2.2. Lata 1995-1999	203
2.3. Lata 2000-2004	207
2.4. Okres od połowy 2004 r.	211
3. Liberalizacja obrotów bieżących i przepływu kapitału w krajach UE-8	225
4. Podsumowanie	234

CZĘŚĆ II

Strategie i instrumenty polityki pieniężnej nowych państw członkowskich Unii Europejskiej	237
---	-----

Rozdział 4

Cele i strategię polityki pieniężnej państw członkowskich z Europy Środkowej	239
1. Strategie bezpośredniego celu inflacyjnego	240

1.1. Polityka pieniężna Narodowego Banku Czech	241
1.2. Polityka pieniężna Narodowego Banku Słowacji	251
1.3. Polityka pieniężna Narodowego Banku Polskiego	263
2. Eklektyczny model realizacji polityki pieniężnej	290
2.1. Polityka pieniężna Banku Słowenii	290
2.2. Polityka pieniężna Narodowego Banku Węgier	301
3. Podsumowanie	322

Rozdział 5

Instrumenty polityki pieniężnej stosowane w państwach

Europy Środkowej w latach 1990–2005	326
1. Czechy	327
1.1. Obecny stan instrumentarium	336
1.2. Operacje automatyczne	341
1.3. Rezerwa obowiązkowa	341
2. Słowacja	342
2.1. Operacje otwartego rynku	349
3. Polska	357
3.1. Pułapy kredytowe	357
3.2. Rezerwa obowiązkowa	358
3.3. Operacje otwartego rynku	364
3.4. Stopy procentowe	374
4. Słowenia	380
4.1. Krótkoterminowe bony pieniężne	381
4.2. <i>Swapy</i> walutowe	387
4.3. Depozyty rządowe	388
4.4. Operacje <i>repo</i>	389
4.5. Instrumenty polityki banku centralnego w regulowaniu nadpłynności	391
4.6. System rezerwy obowiązkowej	391
4.7. Transakcje depozytowo-kredytowe (<i>standing facilities</i>)	397
5. Węgry	404
5.1. Sytuacja płynnościowa sektora bankowego na Węgrzech w latach 1995-2005	405
5.2. Bilans NBW i elementy nadpłynności	410
5.3. Instrumenty polityki pieniężnej używane obecnie przez NBW	415
5.4. Operacje otwartego rynku	417
5.5. Transakcje depozytowo-kredytowe — korytarz wahań	423
5.6. Rezerwa obowiązkowa	426
6. Podsumowanie	431

Rozdział 6

Strategia kontroli kursu walutowego państw nadbałtyckich	436
1. Strategia stałego kursu walutowego Banku Łotwy	436
2. Strategia zarządu walutą Banku Estonii	442
3. Strategia zarządu walutą Banku Litwy	446
4. Instrumenty polityki pieniężnej Łotwy	452
5. Instrumenty polityki pieniężnej Estonii	462
6. Instrumenty polityki pieniężnej Litwy	469
7. Skuteczność polityki pieniężnej krajów nadbałtyckich i perspektywa przyjęcia euro	479
8. Podsumowanie	483
 Zakończenie	 487
Bibliografia	491

Wstęp

Gwałtowne zmiany cenowe w latach 70. XX. w. spowodowały, że jednym z głównych celów polityki gospodarczej stała się w kolejnych dziesięcioleciach polityka antyinflacyjna, ze względu na negatywny wpływ niestabilności pieniądza na wzrost gospodarczy i życie społeczne. Dokonano wówczas rewizji teoretycznych podstaw tej polityki — przechodząc do koncepcji monetarystycznej. Przywróciła ona właściwą rangę polityce pieniężnej — jednemu z dwóch filarów polityki gospodarczej obok polityki fiskalnej.

W latach 90. pojawiły się nowe przesłanki dla podkreślenia znaczenia polityki pieniężnej i konieczności przemian instytucjonalnych. Najważniejszym jakościowym impulsem przemian było pogłębienie idei integracji w krajach Unii Europejskiej, polegające na podjęciu decyzji o utworzeniu w niedalekiej przyszłości (1999 r.) Unii Gospodarczej i Walutowej, ze wspólną walutą funkcjonującą na zintegrowanym obszarze.

W tym samym okresie w państwach Europy Wschodniej i Centralnej zachodziły procesy transformacji systemowej. Wśród ich ważnych konsekwencji było m.in. stworzenie dwuszczeblowego systemu bankowego oraz odbudowa pozycji i znaczenia w gospodarce rynkowej tych krajów — banku centralnego i jego polityki, jak również liberalizacja obrotów bieżących i kapitałowych. Ponadto, w pierwszej połowie lat 90. kraje te zadeklarowały swoje aspiracje do członkostwa w Unii Europejskiej.

Obydwa te procesy, zachodzące równocześnie, zewnętrzny — dotyczący pogłębienia integracji w łonie UE oraz transformacji — wewnątrz dawnych krajów tzw. bloku wschodniego, oznaczały dla potencjalnych nowych członków konieczność realizacji procesów harmonizacji w różnych dziedzinach. Przystosowanie do Traktatu z Maastricht objęło także sferę przeobrażeń prawnych, instytucjonalno-organizacyjnych i opera-

cyjnych polityki pieniężnej. Wymagało to wielu zmian w zakresie celów, strategii i instrumentów polityki pieniężnej, dla nadania jej nowoczesnego kształtu.

Książka jest monografią o polityce pieniężnej nowych państw, które od maja 2004 r. stały się członkami Unii Europejskiej. Osiem państw Europy Wschodniej i Centralnej, mimo niejednakowych rezultatów przemian, tworzy grupę wewnątrznie i historycznie jednorodną i spójną, zdecydowanie różniącą się od Malty i Cypru. W opracowaniu nie wzięto pod uwagę Bułgarii i Rumunii, które stały się członkami Unii Europejskiej w styczniu 2007 r. Natomiast horyzont czasowy analiz kończył się na 2005 r.

Książka składa się z dwóch części. Pierwsza z nich, obejmująca trzy rozdziały, została poświęcona prezentacji uwarunkowań organizacyjnych, prawnych i gospodarczych polityki pieniężnej w nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej z Europy Środkowej i Wschodniej.

W rozdziale pierwszym przedstawiono analizę przemian systemów finansowych państw UE-8. Świadomość, że najpoważniejszą rolę w ukształtowaniu dzisiejszego wizerunku i stanu tych gospodarek odegrały procesy transformacji systemowej, skłoniła autorkę do przedstawienia ich wpływu na przekształcenia instytucjonalno-organizacyjne systemów finansowych. Ważnym aspektem tych przemian było także uwzględnienie faktu, że procesy te zostały zapoczątkowane niejednocześnie, z różną intensywnością i przy różnej skali problemów społecznych i ekonomicznych, w warunkach niesprzyjającej koniunktury gospodarczej w państwach Europy Wschodniej i Centralnej aspirujących wówczas do członkostwa w Unii Europejskiej.

W syntetyczny sposób pokazano budowanie systemów finansowych, niejednokrotnie od podstaw, wymagające wielu uregulowań prawnych. Jednocześnie powstały nowe instytucje, jak np. fundusze inwestycyjne, a także fundusze emerytalne czy organy ochrony depozytów. Reaktywowano, nieistniejące w gospodarce centralnie planowanej, rynek kapitałowy i giełdy bądź też zmieniły się zasady funkcjonowania — jak w przypadku bankowości centralnej i sektora bankowego.

W rozdziale drugim skupiono uwagę na przekształceniach instytucjonalno-prawnych bankowości centralnej państw UE-8, na tle zmian infrastruktury finansowej. Przedstawiono genezę bankowości centralnej oraz zadania i strukturę decyzyjną władzy monetarnej w przekroju narodowym. Ze względu na ewolucyjną drogę prześledzono też jak kształtowała się niezależność banków centralnych Europy Środkowej i Wschodniej,

w kontekście członkostwa w Unii Europejskiej, jak dostosowywano się do wymagań Traktatu z Maastricht. Rozdział zamykają uwagi na temat rozbieżności, które nadal pozostały w zakresie niezależności państw UE-8, w stosunku do rozwiązań Eurosystemu.

Rozdział trzeci został poświęcony sytuacji i polityce gospodarczej w państwach Europy Środkowej i Wschodniej, gdy aspirowały do członkostwa w Unii, a następnie — gdy stały się jej członkami, przygotowującymi się do wejścia do strefy wspólnej waluty. Analizą objęto lata 1990–2005. W niektórych przypadkach, np. późniejszego kreowania państwowości (w krajach nadbałtyckich), nie zachowano konsekwentnie tego horyzontu czasowego. Rozdział przedstawia kształtowanie się wskaźników makroekonomicznych analizowanych państw UE-8, takich jak: produkt krajowy brutto, deficyt publiczny, inflacja, bezrobocie, konsumpcja, inwestycje czy kształtowanie się kursu walutowego i stóp procentowych na tle różnorodnych zdarzeń politycznych i ważnych zjawisk gospodarczych.

Druga część pracy, obejmująca trzy rozdziały, została poświęcona polityce monetarnej nowych państw członkowskich UE z Europy Środkowej i Wschodniej. Z uwagi na złożoność warunków gospodarowania i pogłębianie się tendencji integracyjnych tych krajów oraz inny kształt polityki monetarnej — odrębnie przeanalizowano ją w państwach Europy Środkowej i państwach nadbałtyckich. W państwach Europy Środkowej, poza okresem początkowym lat 90., stosowano jedną z odmian strategii bezpośredniego celu inflacyjnego (BCI)¹. Natomiast kraje nadbałtyckie przyjęły koncepcję polityki pieniężnej w postaci kontroli kursu walutowego².

Rozdział czwarty prezentuje cele i strategię polityki pieniężnej krajów Europy Środkowej — nowych członków UE.

Rozdział piąty analizuje rodzaje instrumentów stosowanych w polityce pieniężnej państw Europy Środkowej i zmiany ich wykorzystania, na tle ewolucji sytuacji gospodarczej poszczególnych krajów.

Rozdział szósty został poświęcony przedstawieniu polityki pieniężnej i jej instrumentów w krajach nadbałtyckich w latach 1993–2005.

Autorka pragnęła pokazać podobne problemy gospodarcze ośmiu badanych państw, mające swoją historyczną, geopolitycznie uwarunkowa-

¹ Na ten temat: W. Przybylska-Kapuścińska, *Strategie bezpośredniego celu inflacyjnego w nowych krajach członkowskich Unii Europejskiej*, Dodatek Bankowość centralna od A do Z, „Bank i Kredyt” 2006, nr 4, s. 31.

² Również na ten temat: W. Przybylska-Kapuścińska, *Polityka pieniężna państw nadbałtyckich — nowych członków Unii Europejskiej*, „Ekonomia” 2007, nr 19.

ną genezę okresu przekształceń systemowych i ich transformacji poprzez urynkwienie przy jednocześnie różnorodnym ich rozwiązywaniu.

W tych przekształceniach szczególną rolę odegrała m.in. konieczność stabilizowania pieniądza krajowego, odbudowa zaufania społecznego do jego wartości oraz uwiarygodnienia walut narodowych analizowanych krajów poprzez procesy dezinflacji. Dzięki reformom w sferze monetarnej — instytucjonalno-prawnym i organizacyjnym — obok innych przemian strukturalnych i własnościowych oraz dzięki uznaniu prymatu rynku i jego akceptacji przez własne społeczeństwa kraje Europy Środkowej i Wschodniej mogły z powodzeniem aspirować do członkostwa w Unii Europejskiej.

Celem pracy jest pokazanie roli i miejsca polityki pieniężnej w procesie transformacji ustrojowej ośmiu krajów, a także pokazanie, że pokonanie inflacji stało się jedną z przesłanek, które umożliwiły państwom UE-8 integrację gospodarczą z wysoko rozwiniętymi krajami Europy. Jednocześnie stabilność cenowa na trwałe stała się przedmiotem troski banków centralnych, polityków i organizacji gospodarczych.

Książka ma za zadanie pokazać, w jaki sposób poszczególne kraje Europy Środkowej i Wschodniej kształtowały politykę pieniężną i dostosowywały ją do nowoczesnych standardów, tak w zakresie jej celów, strategii, jak i instrumentów. Zamiarem autorki było ukazanie jedności dążeń polityki pieniężnej tych krajów mimo różnorodności ich indywidualnych rozwiązań. Jednocześnie autorka pragnęła udowodnić, że mimo odmienności strategii kształtowania i rozwoju polityki pieniężnej przełomu XX i XXI w. — polityka monetarna osiągnęła niewątpliwy sukces w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, służąc wzrostowi gospodarczemu, stabilności finansowej tych państw i budując podwaliny przyszłej integracji walutowej.

W trakcie przygotowywania opracowania autorka natrafiła na różnorodne ograniczenia, które miały wpływ na jego treść. Były one związane z dostępem do informacji w poszczególnych krajach. Pomimo procesów globalizacji gospodarek i standaryzacji informacji oraz ujednolicenia sposobów gromadzenia danych empirycznych w krajach Unii Europejskiej wciąż dają znać o sobie: pierwiastek narodowy i swoisty indywidualizm upowszechniania danych. Uniemożliwił on, mimo zamysłu autorki, przedstawienie Czytelnikowi takich samych przekrojów i rodzajów informacji statystycznych. Utrudnił też przedstawienie analizowanych kwestii w bardziej homogeniczny sposób, jak zamierzała autorka. Stąd zakres ana-

lizi i jej szczegółowość oraz wnikliwość w niektórych przypadkach może budzić określony niedosyt³.

Dodatkowym problemem, który wpływał na jakość analizy, była złożoność procesów realizacji polityki pieniężnej w niektórych krajach, jej niejednoznaczny kształt, przejawiający się w rozbieżnościach między oficjalnymi deklaracjami władzy monetarnej a rzeczywiście realizowaną polityką pieniężną (np. w Słowenii).

Do innych kwestii, które trudno było ujednolicić w rozważaniach na temat polityki pieniężnej i jej instrumentów w różnych krajach, należała ich szczegółowość oraz niejednorodność w różnych fragmentach pracy i danych statystycznych horyzont czasowy. Wina za ten stan rzeczy spada na karb dostępności źródeł i informacji. Ze względu na zgłoszone w latach 1994–1996 deklaracje członkostwa w Unii Europejskiej położono nacisk na ujednolicenie rozważań i prezentacji graficznych od 1994 r. Tam natomiast, gdzie było to możliwe, analiza obejmuje też początek lat 90.

Z punktu widzenia obszerności i szczegółowości analizowanych aspektów pracy największą uwagę zwrócono na dwa największe spośród prezentowanych krajów — Polskę i Węgry, dlatego rozważania im poświęcone są bardziej rozbudowane niż charakterystyki innych krajów. Poza tym autorka w przypadku Polski i Węgier miała najłatwiejszy dostęp do wielu źródeł informacji.

Nie zawsze też forma analizy była konsekwentnie przestrzegana w odniesieniu do wszystkich krajów. Dotyczy to przede wszystkim rozdziału piątego — o instrumentach polityki pieniężnej. Generalnie prezentowano je w poszczególnych krajach według rodzajów instrumentów. Odstępiono od tej zasady jedynie w przypadku Czech i Słowacji.

Autorka jest w pełni świadoma tych niedoskonałości i bierze na siebie ciężar odpowiedzialności za nie, ponieważ w oczywisty sposób rzutują one na odbiór pracy.

Przy tak zróżnicowanej problematyce prezentowanych zagadnień i niejednorodności rozwiązań bardzo trudnym zadaniem było sformułowanie określonych syntez. Autorka podjęła taką próbę w podsumowaniu każdego z rozdziałów, a ocenę pozostawia Czytelnikowi.

Na zakończenie niech mi będzie wolno spełnić miły obowiązek podziękowania tym wszystkim, którzy uczestniczyli przy powstaniu

³ Uczyniono tyle, na ile pozwala dostępność do dokumentów i informacji z banków centralnych Europy Środkowej i Wschodniej.

tej książki — życzliwym obserwatorom i gronu koleżanek i kolegów, którzy bardziej ode mnie wierzyli w jej powstanie. Dziękuję serdecznie trzem Mistrzom, którzy mieli wpływ na moją działalność naukową — Profesorowi Zbigniewowi Zakrzewskiemu, Profesorowi Zygmuntowi Kowalczykowi i Profesorowi Waławowi Wilczyńskiemu.

Szczególne wyrazy wdzięczności kieruję do moich współpracowników z Katedry Teorii Pieniądza i Polityki Pieniężnej, bez pomocy których ta książka nigdy by nie powstała.

CZĘŚĆ I

**Charakterystyka instytucjonalnych
i ekonomicznych warunków gospodarowania
nowych państw członkowskich Unii Europejskiej**

Rozdział 1

Przemiany systemów finansowych nowych państw członkowskich Unii Europejskiej

1. Przekształcenia instytucjonalno–organizacyjne systemów finansowych państw Europy Centralnej

Współczesne procesy integracyjne poprzez realizację „czterech wolności” zagwarantowanych Traktatem z Maastricht, dzięki swobodnemu przepływowi dóbr, usług i kapitałów pobudzają współpracę gospodarczą partnerów. Z drugiej strony — konfrontacja działalności gospodarczej na Jednolitym Rynku Europejskim (JER) wywołuje konkurencję pomiędzy uczestnikami rynku. Formalne urzeczywistnienie idei JER w 1994 r. było możliwe dzięki wcześniejszemu ujednolicaniu „infrastruktury” finansowej służącej obsłudze tego rynku w poszczególnych krajach członkowskich przez prawie trzy dziesięciolecia. Z kolei w przypadku państw aspirujących do członkostwa w UE⁴ zachodziła niejednokrotnie potrzeba właściwego ukształtowania systemu finansowego, w tym także — budowy i unowocześnienia zasad funkcjonowania sektora bankowego. Państwa z Europy Wschodniej i Centralnej kandydujące do Unii opierały bowiem działalność sektora bankowego o przepisy prawne nieadekwatne do realiów transformującej się gospodarki, zmierzającej w perspektywie do ukształtowania ekonomiki rynku. Niejednokrotnie trudno było operować pojęciem „systemu finansowego” w tych państwach, ponieważ albo on nie istniał (poza sektorem bankowym), albo występował w bardzo wąskim zakresie, albo był zniekształcony realiami gospodarki socjalistycznej.

⁴ Nowych członków Unii Europejskiej od 1 maja 2004 r.

Priorytetowym zagadnieniem stało się zatem znowelizowanie bądź opracowanie nowego prawa bankowego, kreującego podstawy funkcjonowania tego sektora. Podobnie przedstawiała się sprawa z prawem o banku centralnym. Istotne miejsce tych przemian związanych z sektorem bankowym wynikało:

- po pierwsze — z udziału tego sektora w systemie finansowym poszczególnych krajów,
- po drugie — ze znaczenia tego sektora w procesach integracji gospodarczej.

Wraz z przemianami w kolejnych etapach integracji gospodarczej rośnie bowiem rola sektora bankowego — od ewidencjonowania przepływów kapitałów pieniężnych, poprzez spełnianie roli pośrednika na jednolitym rynku finansowym, aż do wpływania na podstawy tworzenia pieniądza i regulacji obiegu pieniężnego⁵.

Niniejszy rozdział przybliży w syntetyczny sposób przemiany prawne i instytucjonalne na rynkach finansowych poszczególnych krajów z Europy Wschodniej i Centralnej, kandydujących w latach 90. do Unii Europejskiej. Szczególny akcent został położony na przekształcenia w sektorze bankowym, zarówno z punktu widzenia zmian strukturalnych, jak i własnościowych. W rozważaniach uwzględniono też procesy restrukturyzacyjne, które objęły sektor bankowy przyszłych krajów członkowskich dawnego bloku wschodniego. Zwrócono także uwagę na powstanie nowych instytucji rynku finansowego, mających swój pierwowzór w demokratycznie funkcjonujących rozwiązaniach dojrzałych gospodarek rynkowych.

1.1. System finansowy Czech

System finansowy Czech składa się z instytucji monetarnych i niemonetarnych. Instytucje monetarne obejmują bank centralny oraz banki uniwersalne, budowlane kasy oszczędnościowe i unie kredytowe⁶. Wśród inwestycji niemonetarnych znajdują się zakłady ubezpieczeń i fundusze

⁵ G. Paluszak, *Systemy bankowe w procesach europejskiej integracji walutowej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001, s. 5.

⁶ Są one odpowiednikiem SKOK w Polsce; W. Baka, *Bankowość europejska*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 207.

emerytalne oraz instytucje pośrednictwa finansowego, w tym giełda papierów wartościowych. Z uwagi na przeważający udział sektora bankowego w kształtowaniu rynku finansowego Czech na jego charakterystykę położono główny nacisk.

1.1.1. System bankowy w Czechach

W Czechach system bankowy składa się z:

- Narodowego Banku Czech (*Česká národní banka*)⁷,
- właściwego sektora bankowego, do którego zalicza się banki komercyjne, oddziały banków zagranicznych i towarzystwa budowlane,
- instytucji ochrony depozytów bankowych (*Fond pojištění vkladů*).

Decyzję o zreformowaniu systemu bankowego podjął jeszcze rząd Czechosłowacji w 1989 r., przed rozpoczęciem transformacji. Już wówczas postanowiono wydzielić działalność banku centralnego oraz banków komercyjnych i stworzyć standardowy, dwuszczeblowy model systemu bankowego⁸. Szybki rozwój sektora bankowego następował już od początku transformacji, jeszcze przez rozdzieleniem Czech i Słowacji na odrębne państwa. Liczba banków wzrosła z sześciu na początku 1990 r. do 38 na koniec 1991 r.⁹ Wobec nieistnienia rynku kapitałowego banki były jedynym źródłem finansowania transformującej się gospodarki. W gospodarce występowała silna presja na szybkie wydawanie licencji bankowych, co miało stworzyć konkurencję dla istniejących dużych banków, głównie państwowych. Jednocześnie akcję kredytową banków należało ograniczyć także ze względu na brak doświadczenia kadry zarządzającej bankami.

Prywatyzację kuponową rozpoczęto w 1991 r., wyznaczając kilka banków do prywatyzacji. Przekształcono je w spółki akcyjne Skarbu Państwa i sprywatyzowano całkowicie lub częściowo w latach 1991–1993. Po tym okresie proces prywatyzacji banków w samodzielnych już Czechach był dalej kontynuowany dopiero w 1996 r., gdy rząd zdecydował o sprzedaniu

⁷ Powstanie, funkcje i zmiany instytucjonalne banku centralnego Czech zostaną przedstawione w rozdziale 2.

⁸ *Bankowość krajów tworzących gospodarkę rynkową: Europa Środkowa i Wschodnia — kontynuacja reform*, red. A. Janc, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1998, s. 40.

⁹ W 1993 r. w Czechach funkcjonowały 43 banki komercyjne, 4 — budowlane kasy oszczędnościowe, 10 — oddziałów banków zagranicznych, 25 banków reprezentowało wyłącznie kapitał czeski.

inwestorom zagranicznym większościowego pakietu akcji czterech największych banków¹⁰.

W 1996 r. w Czechach funkcjonowały 4 banki główne (*Komerční banka*, *Česká Spořitelna*, *Investiční a poštovní banka*, *Československá obchodní banka*), 12 małych banków z częściowym kapitałem zagranicznym, 14 banków ze 100-procentowym udziałem kapitału zagranicznego, 10 oddziałów banków zagranicznych, 9 banków specjalistycznych (w tym 6 kas budowlanych), jedna instytucja państwowa (*Konsolidací banka*). W połowie roku poważny kryzys dotknął kilkanaście czeskich banków należących do najzasobniejszych kapitałowo w całym regionie Europy Środkowowschodniej.

Wadą czeskiego systemu bankowego było jego połączenie z sektorem produkcyjnym. Wynikało to ze sposobu przeprowadzenia prywatyzacji w kraju: praktycznie każdy bank ustanowił fundusz inwestycyjny skupujący kupony prywatyzacyjne będące w rękach obywateli. Banki stały się więc właścicielami wielu przedsiębiorstw i finansowały nawet ich nierentowne przedsięwzięcia. Były do tego nakłaniane przez rząd, który był częściowym udziałowcem wielu banków (na początku lat 90. tylko jeden bank został całkowicie sprywatyzowany)¹¹. Wzajemne przenikanie się obu sektorów nie służyło podnoszeniu efektywności zarówno usług bankowych, jak i produkcji, a kryzys, jaki dotknął czeski system bankowy, wynikał przede wszystkim z niespłaconych kredytów. Winą obarczono bank centralny, który zbyt pochopnie udzielał licencji bankowych. Akcjonariusze zakładali banki, aby zaciągać kredyty, których nie spłacali. Banki, nie mogąc ściągnąć należności od kredytobiorców, zaciągały kredyty w innych bankach i przeznaczały je na udzielanie pożyczek o dłuższych terminach płatności¹². W połowie lat 90. kraj pod względem złych długów znalazł się w najgorszej sytuacji wśród krajów transformujących swoją gospodarkę. Wśród powodów można wymienić pożyczki dla przedsiębiorstw, które nie potrafiły znaleźć się w nowej sytuacji gospodarczej, kłopoty z realizacją projektów w nowo powstałych firmach, niedoświadczenie personelu banków krajowych, umyślnie niewłaściwe lokowanie zasobów. W odpowiedzi na tę sytuację Narodowy Bank Czech (NBC) ogłosił II Program Konsolidacyjny skierowany do banków o współczynniku wypłacalności poniżej 8%, które-

¹⁰ M. Mikita, *System bankowy Węgier, Czech i Słowacji — dotychczasowy rozwój i kierunki zmian*, [w:] *Bankowe ABC*, „Bank i Kredyt” 2000, nr 11, s. 9–10. Decyzja ta zapadła po kłopotach opisanych poniżej.

¹¹ A. Kutan, J. Brada, *The Evolution of Monetary Policy in Transition Economies*, „ZEI Working Papers” 1999, B19, s. 3.

¹² *Bankowość krajów tworzących...*, s. 45–46.

go koszty wyniosły 33 miliardy koron¹³. W latach 1994–1996 wzmacniano również nadzór bankowy.

Analiza nadzoru bankowego, dotycząca kryzysu bankowego w 1996 r., wskazywała właśnie na niedociągnięcia prawne i instytucjonalne. Wskazywano na konieczność nowelizacji prawa, przede wszystkim bankowego, ale również kodeksu handlowego i karnego, przepisów regulujących działanie rynku kapitałowego, które miałyby w przyszłości zapobiec takim kryzysom. Nowelizacja prawa bankowego została przygotowywana już w 1996 r. — wprowadzała nowe regulacje ostrożnościowe i wzmacniała nadzór bankowy. Uchwalono również ustawę o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy¹⁴.

Już od 1995 r. Narodowy Bank Czech próbował reagować na narastające problemy sektora bankowego poprzez wdrażanie indywidualnych programów konsolidacyjnych. Okazały się one niewystarczające i aby zapobiec efektowi domina w 1996 r. wprowadzono całościowy program konsolidacyjny dla małych banków — w tym subsektorze ujawniły się największe kłopoty. Każdy bank poddawany był indywidualnej analizie i stosowano wobec niego jedno z czterech rozwiązań¹⁵:

- obniżenie funduszy własnych banku (przekształcenie ich części w rezerwy) i wprowadzenie programu sanacyjnego w różnych wariantach — metoda wybierana w przypadku znacznych strat banku,
- zakończenie działalności operacyjnej banku w przypadku instytucji generujących największe straty, niemających szans na udaną sanację i kontynuację działalności,
- sprzedaż banku inwestorowi z zamiarem przyszłego połączenia — gdy straty nie były zbyt wielkie, a analiza sytuacji dawała nadzieję na bezpieczne funkcjonowanie po wzmocnieniu kapitałowym i w warunkach prawidłowego zarządzania,
- zwiększenie kapitałów własnych środkami właścicieli lub nowych inwestorów — w przypadku niewielkiej straty i wyrażenia przez właściciela woli podniesienia kapitałów lub znalezienia inwestora.

¹³ Czeski rząd zdecydował się na początku transformacji na stopniowe wprowadzanie międzynarodowych standardów dotyczących norm ostrożności. Do 1996 r. banki miały osiągnąć współczynnik wypłacalności właśnie na poziomie 8%. Po utworzeniu dwuszczeblowego systemu bankowego współczynnik ten wynosił w bankach 1,5%. R. Chudzik, *Kryzysy bankowe w gospodarkach postkomunistycznych na przykładzie Czech, Węgier, Polski*, „Bank i Kredyt” 1996, nr 3, s. 22.

¹⁴ *Banking Supervision in Czech Republic* 1996, CNB, s. 8.

¹⁵ *Ibidem*, s. 10.

W 1998 r. weszły w życie regulacje zwiększające bezpieczeństwo funkcjonowania sektora bankowego. Wprowadzono następujące zmiany¹⁶:

- ograniczenie powiązań między bankami a sektorem przedsiębiorstw, co miało na celu zapobiec sytuacjom kontroli instytucji niefinansowych przez banki,
- limity udziałów, jakie banki mogą posiadać w instytucjach niefinansowych — do 15% kapitałów banków (w jednym przedsiębiorstwie) i do 60% (w odniesieniu do sum udziałów we wszystkich instytucjach niefinansowych),
- ograniczenie zaangażowania osobistego reprezentantów banków w działanie innych osób prawnych,
- konieczność oddzielenia działalności banków inwestycyjnych od komercyjnych,
- rozszerzony zakres informacji, jakie banki muszą podawać do wiadomości publicznej,
- konieczność występowania o zgodę NBC przed zwiększeniem zaangażowania kapitałowego w banku ponad 10%, 20%, 33% i 50%,
- rozszerzony zakres sankcji przeciwko akcjonariuszom banków,
- rozszerzony system gwarantowania depozytów na osoby prawne i wyższą maksymalną sumę wypłat z funduszu (do 400 000 koron lub 90% depozytu).

W latach 1999–2001 w Czechach poczyniono kolejny krok w kierunku prywatyzacji sektora — sprywatyzowano trzy wielkie banki: udziały państwa w *Československá obchodní banka* sprzedano KBC Bank of Belgium w 1999 r., *Česká spořitelna* — *Erste Bank of Austria* w roku następnym, a w 2001 r. *Komerční banka* przeszła w ręce *Société Générale*. Przed sprzedażą podniesiono kapitały tych instytucji i uporządkowano ich portfele należności. Jednocześnie istotnym wydarzeniem w czeskim sektorze bankowym było zażegnanie kryzysu w *Investiční a poštovní banka*. Bank znajdował się w trudnej sytuacji, a ze względu na jego wielkość — upadek tej instytucji mógł prowadzić do destabilizacji sektora bankowego w Czechach. Inwestorem strategicznym został *Československá obchodní banka*¹⁷. O ile w latach poprzednich spadek liczby banków działających w Czechach związany był głównie z upadkiem najsłabszych podmiotów, o tyle od 2000 r. jest przede

¹⁶ *Annual Report 1998*, CNB, s. 71.

¹⁷ *Czech National Bank 1993–2003*, CNB, s. 27.

wszystkim wynikiem fuzji i przejść w sektorze. Od 1998 r. w sektorze dominują banki kontrolowane przez kapitał zagraniczny.

W Czechach na cały sektor finansowy wpływ wywarły również upadłości unii kredytowych. Dochodziło w nich do wielu nadużyć ze strony kadry zarządzającej, a nie były one objęte nadzorem. Ich funkcjonowanie umożliwiła ustawa z 20 kwietnia 1995 r. — *Act on Credit Unions and Certain Related Measures and on the Amendment of Czech National Council Act No. 586/1992 Coll., on Income Taxes*, No. 87/1995 Coll. Stopniowo wzmacniano nadzór finansowy nad tymi instytucjami, doczekały się także utworzenia funduszu gwarancyjnego (*Credit Union Guarantee Fund*).

Od 2002 r. sektor bankowy jest względnie stabilny. Sprzedaż wielkich banków inwestorom zagranicznym pozwoliła na szybsze zaadaptowanie przez czeski sektor bankowy nowoczesnego *know-how*, ulepszyła standardy zarządzania oraz podniosła kapitalizację i efektywność sektora. Przy rosnącej liczbie i zakresie działania banków spadała liczba zatrudnionych w sektorze. Jednak 2003 r. przyniósł sygnały, że niektóre instytucje, przede wszystkim te najmniejsze, zagrożone są utratą płynności, jeśli nie zostaną dokapitalizowane. W 2003 r. postawiono w stan likwidacji dwa banki.

Od kilku lat liczba banków i ich struktura własności jest w Czechach stabilna. Ponad 90% aktywów sektora bankowego jest kontrolowane pośrednio lub bezpośrednio przez banki zagraniczne. Poprawiają się wyniki sektora bankowego — rośnie zarówno zysk z działalności bankowej, jak i zysk netto. Nastąpiła też racjonalizacja zatrudnienia.

Tabela 1.1. Charakterystyka sektora bankowego Czech

Rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Liczba banków	53	50	45	42	40	38	37	35	35	36
w tym: kontrolowane przez kapitał czeski (w nawiasie państwowe)	30 (7)	26 (7)	20 (6)	15 (5)	14 (5)	12 (3)	11 (2)	9 (2)	9 (2)	9 (2)
w tym: kontrolowane przez kapitał obcy	23	24	25	27	26	26	26	26	26	27

Aktywa sektora bankowego (mld CZK)	2033,4	2335,0	2440,7	2317,5	2509,4	2500,3	2503,7	2527,7	2635,6	2954,4
Aktywa kontrolowane przez kapitał zagraniczny (%)	3,9	b.d	15,6	b.d	71,6	94,2	93,3	95,9	96,1	96,2
Współczynnik adekwatności kapitałowej (%)	10,0	9,5	12,1	13,6	14,1	15,4	14,2	14,5	12,6	11,9
Udział należności zagrożonych w całości (%)	29,3	26,9	26,7	32,1	28,3	21,5	16,9	11,5	10,8	11,7
Zysk z działalności finansowej (mld CZK)	72,1	88,6	96,3	90,3	80,1	92,4	92,6	90,3	103,5	108,9
Zysk netto (mld CZK)	5,5	-3,9	-9,0	5,6	14,9	17,0	28,2	30,2	32,9	39,1
Zatrudnienie w sektorze (pełne etaty)	60 137	57 082	52 760	49 355	45 512	40 871	40 625	39 004	38 160	37 540

Opracowano na podstawie: *Banking Supervision in Czech Republic 1996*, CNB oraz dalsze raporty dla lat 1996–2005, dane na koniec roku kalendarzowego.

1.1.2. Fundusz Gwarantowania Depozytów (*Fond pojištění vkladů*, FPV)

Został on powołany na mocy ustawy z 1994 r. (*Act on Banks*), a jego regulacje były kilkakrotnie nowelizowane. Gwarancje funduszu odnoszą się do banków i towarzystw budowlanych i dotyczą zarówno osób fizycznych, jak i prawnych¹⁸. Początkowo gwarancjami objęte były jedynie depozyty osób fizycznych w koronach czeskich, obowiązywała zasada współodpowiedzialności deponenta (wyplacano do 80% zgromadzonych wkładów). Obciążenia banków ustalono na poziomie 0,5% wartości gwarantowanych depozytów.

Wszystkie banki na terenie Czech mają obowiązek przynależności do systemu gwarantowania depozytów, także banki zagraniczne¹⁹. Gwaran-

¹⁸ J. Majewska, *System gwarantowania depozytów w Czechach*, [w:] *Systemy gwarantowania depozytów w Polsce i na świecie*, PWE, Warszawa 2005.

¹⁹ Chyba że w kraju macierzystym są w narodowym systemie ochrony depozytów.

cją są objęte wszystkie wierzytelności w walucie krajowej lub obcej wraz z odsetkami. FVP wypłaca 90% wszystkich zagwarantowanych depozytów jednemu deponentowi danego banku do wysokości w czeskich korunach 25 tys. euro. Fundusz nie obejmuje gwarancjami wierzytelności banków, instytucji finansowych ubezpieczeniowych oraz środków państwowych²⁰.

1.1.3. Inne instytucje finansowe

Po 1989 r. rynek finansowy w Czechach budowano praktycznie od podstaw. 24 listopada 1992 r. zdecydowano o uruchomieniu giełdy papierów wartościowych. Pierwsze notowania odbyły się 6 kwietnia 1993 r. (7 papierów wartościowych). Jednak już w tym samym roku na giełdzie pojawiły się papiery związane z pierwszą prywatyzacją kuponową. Rok po rozpoczęciu notowań ruszyły notowania pierwszego indeksu giełdowego (PX50). Rok 1995 przyniósł nowe emisje, związane z drugim etapem prywatyzacji kuponowej. Giełda borykała się jednak z problemami, m.in. z brakiem płynności. Z tego powodu w 1997 r. wycofano z obrotu 1300 papierów (było ich wiele, bo masowo wchodziły na rynek podczas prywatyzacji kuponowej). Wskazywano też takie problemy praskiej giełdy, jak brak przejrzystości cen, informacji dostarczanych przez spółki i ich struktury własnościowej²¹. W 2002 r. na praskiej giełdzie zadebiutowała pierwsza spółka zagraniczna — *Erste Bank*, a dwa lata później giełda stała się pełnoprawnym członkiem Europejskiej Federacji Giełd Papierów Wartościowych (*Federation of European Securities Exchanges*)²².

Tabela 1.2. Podstawowe informacje o praskiej giełdzie

Rok	Obrót w ciągu roku (mld CZK)	Kapitalizacja (mld CZK)	Kapitalizacja/PKB (%)
1996	393,2	932,4	23,36
1997	679,5	1 175,2	37,52
1998	860,2	1 276,4	43,09

²⁰ W. Baka, *Bankowość europejska...*, s. 211.

²¹ *Annual Report 1997*, CNB, s. 39.

²² Informacje o historii giełdy w Pradze opracowano na podstawie: www.pse.cz.

1999	1187,5	1 667,1	57,07
2000	12228,4	1 665,7	55,86
2001	19871,7	2 327,5	84,48
2002	17930,7	2 271,1	72,76
2003	13675,5	2 011,9	53,06
2004	11721,5	2 147,9	42,15
2005	1574,4	b.d.	b.d.

Obliczono na podstawie: *Fact Book Year 2006*, Prague Stock Exchange, s. 1; i *Annual Report 2004*, Prague Stock Exchange, s. 42.

Innym segmentem rynku finansowego rozwijającego się w Czechach od początku transformacji był rynek ubezpieczeniowy. Początkowo rozwój rynku ubezpieczeń oparł się na kapitale krajowym. Udział kapitału zagranicznego zwiększał się stopniowo. Obok rynku ubezpieczeniowego rozwijały się fundusze emerytalne — w 1994 r. rozpoczęto budowę systemu emerytalnego, w którym dotychczasowy system finansowany z budżetu państwa miał zostać zastąpiony przez system udziałowy, w którym obok emerytury wypłacanej przez państwo pojawiała się część kapitałowa — odprowadzona do funduszy emerytalnych.

Tabela 1.3. Ewolucja rynku ubezpieczeniowego w Czechach

Rok	Liczba firm ubezpieczeniowych	Kontrolowane przez kapitał zagraniczny	Składka/PKB (%)
1996	35	12	2,62
1997	40	13	2,68
1998	41	15	3,05
1999	42	15	3,34
2000	41	16	3,62
2001	43	19	3,80
2002	42	19	3,81
2003	42	19	4,20

2004	40	19	4,12
2005	45	20	3,90

Opracowano na podstawie: *Annual Report 2000* (i na następne lata), Office of the State Supervision in Insurance and Pension Funds, Ministry of Finance.

1.2. System finansowy Słowacji

W systemie finansowym Słowacji największe znaczenie ma sektor bankowy. Pozostałe instytucje finansowe nie są zbyt zróżnicowane i rozbudowane. Giełda w Bratysławie ma skromne doświadczenia, podobnie rynek ubezpieczeniowy nie jest specjalnie rozwinięty. Dopiero od 2005 r. rozpoczął działalność nowy system emerytalny.

1.2.1. System bankowy Słowacji

W skład słowackiego systemu bankowego wchodzi:

- Narodowy Bank Słowacji²³ (*Národná banka Slovenska*),
- sektor bankowy obejmujący 18 banków komercyjnych i 3 towarzystwa budowlane,
- instytucja gwarantowania depozytów (*Fond Ochrany Vkladov*).

Od 1 stycznia 1990 r. w Republice Czech i Słowacji powstał dwuszczeblowy system bankowy. Stanowiło to punkt wyjścia dalszego rozwoju systemu bankowego w kraju oraz prowadzenia nowoczesnej polityki pieniężnej. Działalność komercyjną podjęło kilka banków, w tym dotychczas działające instytucje wspierające bank centralny. Następował znaczący wzrost liczby banków, przede wszystkim z uwagi na niskie wymogi kapitałowe przy ich zakładaniu. System bankowy borykał się z kilkoma problemami, które od 1993 r. odziedziczyły odrębnie systemy bankowe Czech i Słowacji. Wśród tych problemów można wymienić²⁴:

- brak konkurencji (mała liczba banków, zdominowanie sektora przez największe banki),

²³ W. Baka, *Bankowość europejska...*, s. 230–231. Powstanie, funkcje i zmiany instytucjonalne banku centralnego Słowacji zostaną przedstawione w rozdziale 2.

²⁴ M. Mikita, *System bankowy Węgier, Czech i Słowacji — dotychczasowy rozwój i kierunki zmian*, [w:] *Bankowe ABC*, „Bank i Kredyt” 2000, nr 11, s. 9–10.

- złe zarządzanie bankami (brak kadry kierowniczej, brak właściciela odpowiedzialnego za funkcjonowanie banku, brak nadzoru bankowego),
- duża liczba złych długów w portfelach kredytowych banków,
- słabe wyposażenie kapitałowe banków,
- słaba kondycja finansowa banków (brak mechanizmów rynkowych zmuszających je do zabiegania o większe zyski),
- niski stopień rozwoju technicznego banków.

W 1991 r. w Republice Czech i Słowacji rozpoczęto prywatyzację kuponową. Do częściowej lub całkowitej prywatyzacji wyznaczono kilka podmiotów. Na tym etapie praktycznie zakończyła się prywatyzacja banków słowackich, po raz drugi podjęto ją z końcem lat 90.

Od 1993 r., gdy Słowacja zaczęła już niezależnie reformować swój system bankowy po rozpadzie federacji, pozostawała w tyle za Czechami. Stopniowo tworzone warunki do powstawania nowych instytucji i wejścia na rynek inwestorów zagranicznych.

Do 1994 r. obowiązywały regulacje dotyczące systemu bankowego wypracowane przez Narodowy Bank Czechosłowacji. W 1994 r. Narodowy Bank Słowacji zastąpił je własnymi rozwiązaniami (dotyczyły adekwatności kapitałowej, ryzyka kredytowego, zarządzania płynnością, pozycji walutowej). Rozszerzył również zakres ich obowiązywania na oddziały banków zagranicznych. Podniesiono minimalne wymogi kapitałowe przy zakładaniu banku z 300 mln koron do 500 mln. Słowacja była jedynym krajem Europy Środkowowschodniej, który ustanowił procedury przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy²⁵. W 1995 r. wprowadzono program „rewitalizacji” banków komercyjnych. Część złych długów została przetransferowana do Banku Konsolidacyjnego (*Konsolidáčna banka*), dokapitalizowano wybrane banki. Nie spowodowało to jednak całkowitego „wyczyszczenia” złych portfeli banków. Dlatego starano się stworzyć ramy prawne zmuszające banki do odpowiedniej kontroli swoich należności (klasyfikowanie ich, tworzenie rezerw na należności sklasyfikowane według międzynarodowych standardów). Nie udało się kompleksowo rozwiązać problemów sektora bankowego (nawet w 1997 r. nie było jeszcze innych przepisów wspomagających te regulacje, np. dotyczących podatków dochodowych, w tym opodatkowania od niezapłaconych odsetek). Jednak,

²⁵ *The National Bank of Slovakia 1993–2002*, s. 24 (Act No. 249/1994 Z. z.).

o ile w 1995 r. należności zaklasyfikowane stanowiły 45% całości kredytów, na koniec 1996 r. było to 29,7%²⁶.

Od 1996 r. na Słowacji mogły powstawać banki hipoteczne. Wprowadzono wówczas dwustopniową procedurę licencjonowania banków i wzmocniono nadzór bankowy. Zmiana prawa bankowego była pierwszym elementem dostosowywania przepisów bankowych do wymogów UE.

W 1997 r. uchwalono nowe prawo bankowe. Wzmocniono system monitoringu banków. Ustawa ta wzbudziła jednak wiele kontrowersji wśród specjalistów na słowackim rynku finansowym. Zgodnie z jej założeniami wiele uprawnień i obowiązków banku centralnego zostało przekazanych rządowi.

Generalnie wprowadzając zmiany dotyczące Narodowego Banku Słowacji i banków komercyjnych wzorowano się na modelu bankowości uniwersalnej. Jednocześnie system bankowy był dominującym ogniwem systemu finansowego na Słowacji. Bratysławska Giełda Papierów Wartościowych jeszcze w połowie lat 90. była słaba — mało płynna i nie notowała znaczących obrotów (średnio 1/10 obrotów giełdy w Pradze)²⁷.

Mając na uwadze rozwój sektora bankowego, w 1999 r. rząd przyjął program sprzyjający rozwojowi sektora bankowego. Zakładał on realizację trzech podstawowych celów:

- restrukturyzację i prywatyzację trzech największych banków państwowych,
- opracowanie programów i strategii dla małych i średnich banków,
- wzmocnienie nadzoru bankowego.

Tym samym 1999 r. można uznać za przełomowy dla rozwoju sektora bankowego na Słowacji. Przede wszystkim dlatego, że po latach wysiłków Narodowego Banku Słowacji wreszcie zrobiono pierwsze znaczące kroki prowadzące do restrukturyzacji portfela kredytowego największych instytucji. Zgodnie z decyzją rządu, wypełniając założony harmonogram, pierwsze zmiany przeprowadzono jeszcze w ramach restrukturyzacji przedprywatyzacyjnej.

W drugiej połowie 1999 r. i pierwszej połowie roku następnego w największych bankach państwowych podniesiono kapitał oraz poprawiono jakość portfeli. Po wprowadzeniu w życie programu banki te wypełniły

²⁶ BIATEC Special Issue, wydanie BIATEC na pięciolecie istnienia NBS.

²⁷ *Bankowość krajów tworzących gospodarkę rynkową...*, s. 196.

standardowe limity adekwatności kapitałowej, a ich udział należności sklasyfikowanych spadł poniżej 20%. Tym samym 45% aktywów sektora bankowego ustabilizowało się²⁸.

W 1999 r. nastąpił spadek udziału kapitału zagranicznego w kapitałach banków związany z faktem dokapitalizowania części banków przez Ministerstwo Finansów. Zjawisko to nie miało związku z wycofywaniem się kapitału zagranicznego ze Słowacji — w wielkościach absolutnych nie nastąpił spadek inwestycji.

Następnym etapem reformy sektora bankowego była próba prywatyzacji banków o nieustabilizowanej pozycji, podjęta równoległe z procesem restrukturyzacji. Otwarto także drogę dla inwestorów strategicznych.

Strategia przyjęta przez nadzór bankowy wobec małych i średnich banków oparta była na analizie sytuacji finansowej, rozwoju poszczególnych banków w 1999 r., a także na analizie przestrzegania przez niech norm Narodowego Banku Słowacji i nadzoru. Pod uwagę wzięto również zachowania inwestorów. Zakreślono następujące grupy problemów do rozwiązania:

- wysoki i ciągle rosnący zakres należności sklasyfikowanych, na które nie utworzono wystarczająco wysokich rezerw,
- rosnącą liczbę straconych pożyczek, wyczerpującą kapitały i obniżającą wyniki banków,
- konieczność oceny udzielonych gwarancji i zabezpieczeń,
- konieczność dostosowania się do regulacji ostrożnościowych,
- pogarszającą się płynność banków.

Przedprywatyzacyjne zrestrukturyzowanie banków odbyło się w dwóch fazach. Podczas pierwszej, zakończonej w grudniu 1999 r., banki otrzymały zasilenie kapitałowe w wysokości 18,9 miliarda koron słowackich, a złe długi o wysokości 43,2 mld zostały z nich transferowane (do *Slovenská konsolidačná, a.s.*). Trzy największe banki zostały również zasilone kapitałowo (19 mld koron). Kolejne około 20 mld koron wytransferowano do *Konsolidačná banka*²⁹. W czerwcu 2000 r. na podstawie decyzji rządu zakończono drugą fazę restrukturyzacji przez transfer 61,8 mld koron złych długów z banków.

²⁸ *The National Bank of Slovakia 1993–2002*, s. 23–25.

²⁹ Dlatego w następnych latach bank ten jest niekiedy wyłączany ze statystyk dotyczących należności zagrożonych. Uwzględnia go tabela danych.

Ukończenie restrukturyzacji i prywatyzacji banków dominujących w sektorze bankowym (*Všeobecná úverová banka, Slovenská sporiteľňa, Investičná a rozvojová banka* — razem kontrolujące 45% aktywów sektora) jest największą zmianą, jaka dokonała się w sektorze bankowym w 2001 r. W porównaniu z pierwotnymi założeniami proces prywatyzacji tych instytucji został przyspieszony, np. *Slovenská sporiteľňa* miała pozostać w rękach państwa do 2003 r. Całkowite wpływy z prywatyzacji tych instytucji finansowych osiągnęły wysokość 42,7 miliarda koron. Jednocześnie w 2001 r. zakończył działanie *Devín banka, a.s.*, którego nie udało się uratować.

Uzdrowienie sektora bankowego było widoczne w mocniejszej strukturze aktywów, wyższej adekwatności kapitałowej sektora bankowego jako całości, a także w zmniejszeniu udziału należności sklasyfikowanych w całości należności. Dzięki tym pozytywnym efektom spadły koszty pozyskiwania kapitału w bankach, a tym samym spadło oprocentowanie depozytów i kredytów. Wytransferowanie złych długów i zastąpienie ich obligacjami rządowymi uwolniło zablokowane dotychczas fundusze na pokrycie niepracujących aktywów. Stała restrukturyzacja sektora przedsiębiorstw słowackich polepszyła sytuację banków, co oznaczało zwiększone możliwości przyszłego wzrostu gospodarki. Wraz z kontynuacją procesu prywatyzacji udział inwestorów zagranicznych w całości kapitałów sektora stopniowo wzrastał.

System bankowy obecnie (dane na koniec 2005 r.) obejmuje:

- 18 banków z siedzibą na Słowacji,
- 5 oddziałów banków zagranicznych (działają na podstawie jednolitej licencji),
- 104 jednostki świadczące ponadgraniczne usługi bankowe (99 banków, 2 instytucje emitujące pieniądź elektroniczny, 3 instytucje finansowe),
- 9 przedstawicielstw banków zagranicznych w Republice Słowackiej.

Trzy banki z 18 posiadających siedzibę w Słowacji to banki oszczędnościowe³⁰. Dziewięć banków i jeden oddział banku zagranicznego miały prawo udzielać pożyczek i kredytów zabezpieczonych hipoteką³¹.

³⁰ ČSOB stavebná sporiteľňa, a. s., Prvá stavebná sporiteľňa, a. s. and Wüstenrot stavebná sporiteľňa, a. s.

³¹ HVB Bank Slovakia, a. s., Dexia banka Slovensko, a. s., ISTROBANKA, a. s., LUDOVÁ BANKA, a. s., OTP Banka Slovensko, a. s., Slovenská sporiteľňa, a. s., Tatra banka, a. s., UniBanka, a. s., Všeobecná úverová banka, a. s. i Československá obchodní banka, a. s. — oddział. *Annual Report 2005*, NBS 2006, s. 71.

Sektor bankowy dysponuje 84% całości aktywów sektora finansowego. Całkowite aktywa netto wzrosły w 2005 r. o 242 miliardy koron słowackich do 1,4 bilionów koron.

Tabela 1.4. Charakterystyka sektora bankowego Słowacji

Rok	Liczba banków	W tym oddziały banków zagranicznych*	Udział kapitału zagranicznego (%)	Aktywa (mld Sk)	Należności zagrożone (%)	Współczynnik adekwatności kapitałowej (%)	Zatrudnienie
1993	28	10					
1994	29	10					
1995	33	9			45,00		
1996	30	5			29,90		
1997	29	4	39,00	776,8	32,40	10,00	
1998	26	2	40,70	799,9	34,60	8,70	
1999	25	2	25,71	769,8	29,00	10,90	23 727
2000	23	2	29,34	847,0	21,70	12,48	22 332
2001	21	2	79,34	928,8	22,00	13,35	21 265
2002	20	2	85,30	1014,0	11,19	21,30	19 717
2003	21	3	88,90	985,4	9,08	21,59	19 797
2004	20	3	89,60	1162,9	7,17	18,68	19 720
2005	23	5	89,65	1404,8	5,52	14,79	19 850

*Obok oddziałów banków zagranicznych działały także przedstawicielstwa banków zagranicznych.

Z lat 1993–1996 tylko niektóre dane: nie ma *Annual Reports* ani innych statystyk.

Opracowano na podstawie: *Annual Reports* NBS, lata 1993–2005.

1.2.2. Fundusz Ochrony Depozytów

Od 1 stycznia 1996 r. rozpoczął działalność Fundusz Ochrony Depozytów (*Fond Ochrany Vkladov*)³². Dwa lata po wejściu w życie systemu, 31

³² Deposit Protection Act No 118/1996 Coll.

grudnia 1997 r., państwo przestało gwarantować depozyty zgromadzone w trzech bankach. Składkę na Fundusz określono na poziomie 0,3% depozytów imiennych zgromadzonych w banku³³. Do systemu gwarantowania depozytów zobowiązane są należeć banki komercyjne, oddziały banków zagranicznych działające na terenie Słowacji, jeśli depozyty w nich zgromadzone nie są gwarantowane przez system kraju macierzystego lub system ten oferuje gwarancje niższe niż system słowacki. Obowiązuje zasada współodpowiedzialności deponenta — wypłacie podlega do 90% zgromadzonych przez jednego deponenta wkładów, nie więcej niż limit gwarancyjny — równowartość 22 tys. euro w koronach słowackich. Gwarancjami objęte są depozyty osób fizycznych i prawnych — małych przedsiębiorstw i organizacji *non profit*. Z gwarancji wyłączone są depozyty banków i instytucji finansowych, dużych podmiotów gospodarczych, organizacji rządowych i samorządowych, osób w szczególności powiązanych z bankiem. Wyłączenie obejmuje również depozyty nieimienne, w formie papierów wartościowych notowanych na giełdzie, w formie obligacji, weksli i czeków³⁴.

1.2.3. Inne instytucje finansowe

Rynek finansowy na Słowacji jest ograniczony w swoim rozmiarze i zasięgu. W okresie transformacji był budowany właściwie od podstaw. Rynek ubezpieczeniowy w latach 90. doświadczał zmian ilościowych i jakościowych. W momencie rozpoczynania przemian gospodarczych na rynku działał tylko państwowy monopolista, natomiast w 2005 r. było 28 podmiotów oferujących ubezpieczenia. Rynek giełdowy rozwijał się powoli. Bratysławska giełda notowania rozpoczęła w 1993 r. (założono ją w 1990 r., zarejestrowano w następnym roku). Jej znaczenie dla gospodarki było mniejsze niż w innych krajach przechodzących transformację gospodarczą. W 1994 r. rozpoczęto notowania pierwszego indeksu giełdowego, a w 1996 r. — notowania papierów dłużnych.

Na rozwój rynku finansowego na Słowacji miał negatywny wpływ brak funduszy emerytalnych. Dopiero w 2003 r. rozpoczęto debatę o refor-

³³ M. Horvath, *The Bank Deposit Protection System in the Slovak Republic*, „BIATEC Banking Journal” 1997, nr 7, s. 33.

³⁴ W. Baka, *Bankowość europejska...*, s. 234.

mie systemu emerytalnego alternatywnego do systemu repartycyjnego, zarządzanego w całości przez państwo. Nowy system emerytalny zaczął funkcjonować na Słowacji w 2005 r. Dwa filary są obowiązkowe, trzeci — nieobowiązkowy. W ramach drugiego (*Pension Asset Management Company*) i trzeciego (*Supplementary Pension Asset Management Companies*) filaru środkami zarządzają prywatne podmioty.

We wrześniu 2000 r. parlament ustanowił Nadzór nad Rynkiem Finansowym³⁵, któremu przydzielono zadanie informowania rządu (na bieżąco i w formie periodycznych raportów) o sytuacji na słowackim rynku kapitałowym i ubezpieczeniowym. Od stycznia 2006 r. na Słowacji działa zintegrowany nadzór finansowy³⁶.

Od 2000 r. nadzór nad rynkiem kapitałowym i ubezpieczycielami przeszedł do *Financial Market Authority*. Wcześniej nadzór ten sprawowało Ministerstwo Finansów.

1.3. System finansowy Polski

System finansowy w Polsce obejmuje różne instytucje, które kreują pieniądź, pośredniczą w jego obrocie, dokonują jego transformacji i transformacji ryzyka bądź też wspomagają jego obrót. Wśród nich znajdują się:

- sektor bankowy,
- giełda papierów wartościowych,
- towarzystwa funduszy inwestycyjnych,
- otwarte fundusze emerytalne,
- towarzystwa ubezpieczeniowe,
- Komisja Nadzoru Finansowego³⁷.

Ogólną charakterystykę systemu finansowego zawierają tabele 1.5. i 1.6.

³⁵ *Financial Market Authority Act amending certain other laws* (No. 329/2000 Z. z.).

³⁶ E. Svetlošáková, *Integrated Supervision of the Financial Market*, „BIA TEC Banking Journal” 2006, nr 2, s. 2.

³⁷ Do 2006 r. istniały odrębne instytucje — Komisja Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych oraz Komisja Nadzoru Bankowego.

Tabela 1.5. Liczba instytucji finansowych w Polsce w latach 1992–2005

Instytu- cja Rok	Banki ko- mercyjne	Banki spółdziel- cze	SKOK	Zakłady ubezpie- czeń	Towa- rzystwa funduszy inwesty- cyjnych	Po- wszechnie towarzy- stwa eme- rytalne	Domy makler- skie
1992	86		13	26	1	0	28
1993	87	1653	32	28	1	0	36
1994	82	1612	106	36	1	0	54
1995	81	1510	137	40	2	0	54
1996	81	1394	168	41	5	0	50
1997	83	1295	198	50	10	0	47
1998	83	1189	220	54	15	0	46
1999	77	781	228	56	17	21	48
2000	73	680	146	67	21	21	49
2001	69	642	144	71	19	17	42
2002	59	605	120	72	19	16	38
2003	58	600	109	76	17	16	36
2004	57	596	83	69	20	15	40
2005	61	588	75	68	23	15	42

Opracowano na podstawie danych NBP, KNUiFE oraz KPWiG.

Tabela 1.6. Aktywa instytucji finansowych w Polsce w latach 1995–2005 (w mld PLN)

Instytu- cja Rok	Banki ko- mercyjne	Banki spółdziel- cze	SKOK	Zakłady ubezpie- czeń	Towa- rzystwa funduszy inwesty- cyjnych	Po- wszechnie towarzy- stwa eme- rytalne	Domy makler- skie
1996	188,1	9,1	0,2	8,1	1,4	0,0	1,8
1997	236,4	11,3	0,4	13,2	1,9	0,0	3,0
1998	305,0	13,7	0,6	20,7	1,8	0,0	3,2

1999	348,0	15,4	0,9	28,9	3,1	2,3	3,6
2000	410,4	18,0	1,2	37,9	9,5	9,9	3,9
2001	448,2	21,5	1,8	48,0	12,1	19,4	2,9
2002	443,1	23,4	2,5	57,5	22,8	31,6	2,8
2003	463,6	25,7	3,4	65,7	33,2	44,8	3,7
2004	509,8	28,7	4,2	77,9	37,5	62,6	5,5
2005	553,1	33,9	5,3	89,6	61,3	86,1	6,9

Opracowano na podstawie danych NBP, KNUiFE oraz KPWiG.

1.3.1. System bankowy

W skład polskiego systemu bankowego wchodzi:

- Narodowy Bank Polski — bank centralny RP³⁸,
- Komisja Nadzoru Bankowego,
- sektor bankowy,
- Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Do 1989 r. system bankowy, jako część gospodarki centralnie zarządzanej, charakteryzował się brakiem przepisów regulujących jego funkcjonowanie, w tym brakiem norm ostrożnościowych. Rząd administracyjnie ustalał stopy procentowe oraz kierunki i skalę działalności kredytowej banków, które wynikały z rocznego planu kredytowego i kasowego. Narodowy Bank Polski pełnił wówczas niektóre funkcje banku centralnego oraz funkcje banku komercyjnego. Funkcjonowało również kilka innych, wyspecjalizowanych banków³⁹.

³⁸ Powstanie funkcje i zmiany instytucjonalne NBP zostaną przedstawione w rozdziale 2.

³⁹ *System bankowy w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, NBP, Warszawa, 2001, s. 54. Były to: Bank Handlowy w Warszawie SA — działał od 1870 r., spółka akcyjna ze 100-procentowym udziałem Skarbu Państwa — obsługiwał całość obrotów Polski z zagranicą; Bank Polska Kasa Opieki SA — założony w 1929 r., reaktywowany w 1954 r., spółka akcyjna ze 100-procentowym udziałem Skarbu Państwa — realizował głównie operacje dewizowe ludności; Bank Gospodarki Żywnościowej — bank państwowo-spółdzielczy, utworzony w 1975 r., w 1994 r. przekształcony w spółkę akcyjną — obsługiwał głównie rolnictwo i przemysł spożywczy; Powszechna Kasa Oszczędności — bank państwowy, założony w 1919 r., jako bank państwowy wydzielony ze struktur NBP rozpoczął działalność operacyjną w 1987 r. — obsługiwał klientów detalicznych; Bank Gospodarstwa Krajowego — bank państwowy, utworzony w 1924 r., od 1945 r. do 1989 r. prowadził działalność w ograniczonym zakresie.

Na mocy prawa bankowego utworzono jeszcze dwa banki: Bank Rozwoju Eksportu SA oraz Łódzki Bank Rozwoju Eksportu SA, które rozpoczęły działalność operacyjną odpowiednio w 1987 r. i w 1989 r. W końcu 1988 r. w Polsce funkcjonowało 6 banków: 3 państwowe, 2 spółki akcyjne ze 100-procentowym udziałem SP, jeden bank państwowo-spółdzielczy oraz sieć 1663 małych, lokalnych banków spółdzielczych, obligatoryjnie zrzeszonych w BGŻ.

Uchwalone w 1989 r. nowe prawo bankowe stworzyło podstawy rozwoju sektora bankowego w Polsce. Początkowo utworzono 9 banków komercyjnych z 400 oddziałów terenowych NBP, które najpierw miały formę banków państwowych, a w 1991 r. zostały przekształcone w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa⁴⁰.

Na podstawie prawa bankowego w latach 1989–1992 wydano 70 licencji na założenie banków o kapitale mieszanym. Tylko niektóre z tych banków zachowały swój pierwotny status i skład akcjonariatu. Wiele z nowo tworzonych banków powstało, aby wspierać rozwój określonej branży (np. CUPRUM Bank SA, Bank Energetyki SA), regionu (np. Bank Komunalny SA w Gdyni) lub wspierać realizację niektórych działań z zakresu polityki ogólnogospodarczej (np. Bank Rozwoju Budownictwa Mieszkaniowego SA, Bank Ochrony Środowiska SA). Banki te na ogół były jednak dość słabe ekonomicznie i zostały przejęte przez większe instytucje.

Okres 1990–1992 był również sprzyjający dla zakładania banków zagranicznych, do czego zachęcały ulgi podatkowe w ciągu pierwszych trzech lat działalności, możliwość wnoszenia i utrzymywania kapitału w obcych walutach oraz swoboda transferu 15% zysków. Utworzono 7 banków z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego⁴¹.

W latach 1993–1994 wzrost liczby banków uległ zahamowaniu, głównie na skutek restrykcyjnej polityki licencyjnej NBP. Priorytetowym zadaniem banku centralnego była ochrona systemu bankowego zagrożonego brakiem stabilności, co było wynikiem trudnej sytuacji finansowej wielu banków. Tworzenie banków zagranicznych również uległo zahamowaniu,

⁴⁰ Do banków tych należały: Powszechny Bank Gospodarczy w Łodzi, Powszechny Bank Kredytowy w Warszawie, Wielkopolski Bank Kredytowy w Poznaniu, Bank Śląski w Katowicach, Bank Zachodni we Wrocławiu, Bank Gdański w Gdańsku, Bank Przemysłowo-Handlowy w Krakowie, Bank Depozytowo-Kredytowy w Lublinie, Pomorski Bank Kredytowy w Szczecinie.

⁴¹ Bank Amerykański w Polsce SA, Raiffeisen Centrobank SA, Citibank Poland SA, IBP Bank SA, Bank Creditanstalt SA, Polsko-Kanadyjski Bank Św. Stanisława SA, Pierwszy Komercyjny Bank SA.

co miało powstrzymać nadmierny wzrost konkurencji dla słabych ekonomicznie banków krajowych⁴².

W latach 1995–1998 nowe banki powstawały wyłącznie z udziałem kapitału zagranicznego, który przejął kontrolę nad 7 bankami wymagającymi dokapitalizowania oraz utworzył 10 nowych banków. W tym okresie powstało także 8 banków regionalnych zrzeszających banki spółdzielcze.

Tabela 1.7. Liczba banków komercyjnych w Polsce w latach 1992–2005 (wg stanu na 31 grudnia)

Rok	Banki			Oddziały instytucji kredytowych	Razem	Banki nieprowadzące działalności operacyjnej	
	z przewagą kapitału państwowego	z przewagą kapitału prywatnego				w tym oddziały instytucji kredytowych	razem
		pol- skiego	zagra- niczne- go				
1992	29	50	7	–	86	–	–
1993	29	48	10	–	87	–	–
1994	29	42	11	–	82	–	–
1995	27	36	18	–	81	–	–
1996	24	32	25	–	81	–	–
1997	15	39	29	–	83	–	–
1998	13	39	31	–	83	–	–
1999	7	31	39	–	77	–	–
2000	7	20	47	–	74	–	1
2001	7	16	48	–	71	–	2
2002	7	7	45	–	59	–	3
2003	6	6	46	–	58	–	2
2004	5	8	41	3	57	2	6
2005	4	7	43	7	61	4	8

Opracowano na podstawie: *System bankowy w Polsce...*, s. 56–57; *Rozwój systemu finansowego w Polsce w latach 2002–2003*, NBP, Warszawa 2004, s. 54; *Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2005 r.*, NBP, Warszawa 2006, s. 84.

⁴² *System bankowy w Polsce...*, s. 57.

Od 1999 r., w związku z przystąpieniem Polski do OECD, nastąpiło zniesienie ograniczeń przy otwieraniu oddziałów banków zagranicznych w Polsce. Nadal następował wzrost liczby banków z przeważającym udziałem kapitału zagranicznego, zmalała liczba banków z kapitałem polskim.

Ogółem w latach 1993–2001 liczba banków komercyjnych uległa zmniejszeniu o 41 banków zlikwidowanych, postawionych w stan upadłości lub połączonych z innymi instytucjami w wyniku konsolidacji banków. Z drugiej strony — utworzono 26 nowych banków komercyjnych.

Największe zmiany w strukturze własnościowej sektora bankowego nastąpiły w wyniku prywatyzacji największych banków państwowych (9 banków wyłonionych ze struktur NBP), rozpoczętej w 1991 r., a zakończonej w 1999 r. Celem prywatyzacji miało być zwiększenie efektywności działania banków, unowocześnienie metod zarządzania i technologii, zapewnienie dostępu do nowych źródeł kapitału, a tym samym zwiększenie zdolności konkurencyjnej banków. We wrześniu 2001 r. pod bezpośrednią kontrolą Skarbu Państwa znajdowały się tylko 3 banki: PKO Bank Polski SA, BGŻ SA i Bank Gospodarstwa Krajowego (bank państwowy)⁴³.

Tabela 1.8. Zmiany w strukturze własnościowej sektora bankowego w latach 1995–2005 (w %)

Rok	Kapitał zakładowy (fundusz statutowy) należący do:						
	Skarbu Państwa	NBP	państwowych osób prawnych	pozostałych podmiotów krajowych	podmiotów zagranicznych	akcjonariatu rozproszonego	udziałowców banków spółdzielczych
1995	34,2	8,4	8,5	8,1	18,1	16,8	5,9
1996	28,9	7,4	10,3	8,3	28,1	11,3	5,7
1997	20,9	2,8	5,3	9,5	39,6	17,2	4,7
1998	17,9	0,1	4,2	9,2	47,3	16,5	4,7
1999	13,5	0,1	3,2	11,3	53,1	13,7	5,1
2000	11,5	0,0	2,6	16,5	53,8	10,5	5,0
2001	12,4	0,0	2,2	9,9	58,5	12,5	4,5

⁴³ System bankowy w Polsce..., s. 60–65.

2002	15,2	0,0	1,3	9,1	60,5	9,6	4,3
2003	14,3	0,0	1,9	9,3	60,6	9,7	4,2
2004	11,4	0,0	2,0	9,5	60,1	12,5	4,5
2005	12,1	0,0	1,4	8,1	61,4	12,7	4,3

Opracowano na podstawie: *System bankowy w Polsce...*, s. 58–59; *Sytuacja finansowa banków w 2001 r. Synteza*, NBP, GINB, Warszawa 2002, s. 12; *Sytuacja finansowa banków w 2002 r. Synteza*, NBP, GINB, Warszawa 2003, s. 14; *Sytuacja finansowa banków w 2003 r. Synteza*, NBP, GINB, Warszawa 2004, s. 7; *Sytuacja finansowa banków w 2004 r. Synteza*, NBP, GINB, Warszawa 2005, s. 11; *Sytuacja finansowa banków w 2005 r. Synteza*, NBP, GINB, Warszawa 2006, s. 6.

1.3.2. Kryzys złych długów

W początkowym okresie transformacji nie było w Polsce jednolitych zasad ewidencji i sprawozdawczości oraz nie obowiązywały jeszcze wprowadzone później normy ostrożnościowe. W sierpniu 1990 r. Prezes NBP polecił bankom dokonywanie klasyfikacji aktywów jako należności w sytuacji normalnej, trudnej, wątpliwej i spornej. Z kolei od 1992 r. zaczęło obowiązywać zarządzenie Prezesa NBP w sprawie równoważenia ryzyka bankowego w drodze tworzenia rezerw celowych. Doprowadziło to do ujawnienia w latach 1992–1993 dramatycznie niskiej jakości należności kredytowych banków. W 1993 r. udział należności zagrożonych wynosił 31%. Było to rezultatem trudności finansowych przedsiębiorstw państwowych, recesji wywołanej spadkiem popytu wewnętrznego oraz konsekwencją złego zarządzania ryzykiem w bankach. W celu rozwiązania problemu trudnych kredytów w sektorze państwowym w 1993 r. opracowano program restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków. Minister finansów przekazał bankom państwowym oraz bankom, w których Skarb Państwa posiadał więcej niż 50% akcji, obligacje restrukturyzacyjne o wartości 4 mld zł na zwiększenie kapitału rezerwowego i rezerw celowych na należności zagrożone. Obligacje te były oprocentowane według stopy procentowej kredytu redyskontowego banku centralnego i miały podlegać wykupowi w latach 1995–2008. Banki mogły zgłaszać wnioski o likwidację bądź upadłość przedsiębiorstw państwowych nierokujących nadziei na poprawę sytuacji, mogły prowadzić bankowe postępowanie ugodowe, które umożliwiało restrukturyzację zadłużenia, mogły też zamieniać wierzytelności na

akcje i udziały, co dawało im bezpośredni wpływ na zarządzanie danym przedsiębiorstwem. W rezultacie tychże działań znacznie zmalał udział należności zagrożonych, banki zyskały umiejętności analizowania i oceny sytuacji finansowej i rynkowej przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa uzyskiwały zmniejszenie obciążeń z tytułu obsługi zaciągniętych kredytów i możliwości dalszego rozwoju⁴⁴.

1.3.3. Banki spółdzielcze

Na sytuację banków spółdzielczych istotny wpływ miały zasadnicze przemiany w systemie bankowym, które zostały zapoczątkowane uchwaleniem 31 stycznia 1989 r. ustawy — Prawo bankowe.

Do 1990 r. wszystkie banki spółdzielcze były zrzeszone w Banku Gospodarki Żywnościowej. 20 stycznia 1990 r. uchwalono ustawę o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości, zgodnie z którą BGŻ został pozbawiony uprawnień centralnego związku spółdzielczego oraz centrali organizacyjnej i rewizyjnej wobec banków spółdzielczych. W tej sytuacji 1576 banków spośród 1662 banków spółdzielczych działających w 1990 r. podpisało z BGŻ umowy o współpracy na podstawie przepisów prawa bankowego o zrzeszaniu się banków. Na mocy porozumienia z NBP z kwietnia 1990 r. BGŻ sprawował także nadzór bankowy nad zrzeszonymi bankami spółdzielczymi. W latach 1990–1991 banki niezrzeszone z BGŻ wniosły kapitał akcyjny i zrzeszyły się w trzech bankach powołanych przez siebie (Gospodarczym Banku Wielkopolskim SA w Poznaniu, Banku Unii Gospodarczej SA w Warszawie, Gospodarczym Banku Południowo–Zachodnim SA we Wrocławiu)⁴⁵.

Podstawowe przyczyny kryzysu banków spółdzielczych na początku lat 90. to⁴⁶:

- brak fachowego nadzoru właścicielskiego,
- niedopasowanie sieci oddziałów banków spółdzielczych do potencjału gospodarczego na terenie ich działania,
- przejście od bankowości wyspecjalizowanej do bankowości uniwersalnej,

⁴⁴ *System bankowy w Polsce...*, s. 65–67.

⁴⁵ *Banki spółdzielcze w Polsce*, Komisja Nadzoru Bankowego, Warszawa 2006, s. 15.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 17.

- słabe przygotowanie kadry zarządzającej,
- niskie fundusze własne,
- brak wystarczająco silnych zrzeszeń banków spółdzielczych oraz funkcjonujących w nich mechanizmów bezpieczeństwa,
- tzw. pułapka inflacyjna, czyli szybki wzrost oprocentowania kredytów, a przez to również zadłużenia kredytobiorców, często powodujący niemożność spłaty kredytów.

Sytuacja finansowa sektora banków spółdzielczych na początku lat 90. była zła i wymagała podjęcia działań restrukturyzacyjnych. W 1994 r. wprowadzono ustawę o restrukturyzacji banków spółdzielczych, na mocy której wdrożono różne formy pomocy finansowej i technicznej. Działania podjęte na podstawie tej ustawy ograniczyły liczbę upadłości, a od 1996 r. znacznie przybrały na sile procesy konsolidacyjne w związku z rosnącą konkurencją ze strony banków komercyjnych⁴⁷.

Tabela 1.9. Liczba banków spółdzielczych w latach 1993–2005

Rok	Zmniejszenie liczby banków ogółem, w tym z tytułu:					
	upadłości	likwidacji	łączenia	przejęcia przez inny bank	wznowienie działalności	Liczba banków na koniec roku
1993	10	–	–	–	–	1653
1994	23	5	13	–	–	1612
1995	57	9	37	–	1	1510
1996	30	12	74	–	–	1394
1997	6	115	78	–	–	1295
1998	4	6	96	–	–	1189
1999	–	1	406	1	–	781
2000	–	–	99	2	–	680
2001	1	–	35	2	–	642
2002	–	–	35	2	–	605

⁴⁷ System bankowy w Polsce..., s. 67.

2003	–	–	5	–	–	600
2004	–	–	3	1	–	596
2005	–	–	6	2	–	588

Opracowano na podstawie: *System bankowy w Polsce...*, s. 67; *Rozwój systemu finansowego w Polsce w latach 2002–2003*, NBP, Warszawa 2004, s. 54; *Banki spółdzielcze w Polsce*, Komisja Nadzoru Bankowego, NBP, Warszawa 2006, s. 99; *Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2005 r.*, NBP, Warszawa 2006, s. 118.

Na podstawie ustawy o restrukturyzacji zamierzano utworzyć trój-szczeblowy system bankowości spółdzielczej. Na czele struktury miał stać bank krajowy BGŻ, niżej 11 banków regionalnych oraz zrzeszone w nich banki spółdzielcze. Jednak brak zachęt do przystąpienia przez BUG SA i GBPZ SA do Zrzeszenia Krajowego Banków Spółdzielczych spowodował, że nie powstała jednolita struktura banków spółdzielczych. Zasadniczo funkcjonowały trzy odrębne struktury⁴⁸:

- grupa krajowa, w skład której wchodził bank krajowy BGŻ SA oraz 9 banków regionalnych wraz z zrzeszonymi w nich bankami spółdzielczymi,
- struktura BUG SA i zrzeszone w nim banki spółdzielcze,
- struktura GBPZ SA i zrzeszone w nim banki spółdzielcze.

7 grudnia 2000 r. uchwalono nową ustawę o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, która na nowo określiła kierunki przekształceń bankowego sektora spółdzielczego. Ustawa znacznie zwiększała zakres uprawnień banków spółdzielczych, wprowadziła dwuszczeblowy model sektora, przy czym zezwalała na łączenie się banków zrzeszających. Jeśli chodzi o dalsze przekształcenia, to BGŻ SA przyjął strategię rozwoju jako uniwersalny bank komercyjny. Decyzja ta oraz łączenie się banków zrzeszających doprowadziły ostatecznie do utrzymania się trzech banków zrzeszających: Gospodarczego Banku Wielkopolski SA — Spółdzielcza Grupa Bankowa w Poznaniu, Banku Polskiej Spółdzielczości SA w Warszawie oraz Mazowieckiego Banku Regionalnego SA w Warszawie⁴⁹.

⁴⁸ *Banki spółdzielcze w Polsce...*, s. 23.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 35.

1.3.4. Bankowy Fundusz Gwarancyjny

Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG) powstał na mocy ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym⁵⁰.

Misją Bankowego Funduszu Gwarancyjnego jest działanie na rzecz bezpieczeństwa i stabilności banków oraz wzrostu zaufania do systemu bankowego.

Podstawowymi zadaniami Funduszu są⁵¹:

- ochrona wkładów pieniężnych na rachunkach bankowych osób fizycznych oraz innych podmiotów, które powierzają pieniądze bankom jako instytucjom zaufania publicznego,
- udzielanie pomocy finansowej bankom, które znalazły się w obliczu utraty wypłacalności i podejmują samodzielną sanację,
- wspieranie procesów łączenia się zagrożonych banków z silnymi jednostkami bankowymi,
- gromadzenie informacji oraz bieżąca i okresowa analiza rozwoju sytuacji finansowej banków ukierunkowana na podejmowanie inicjatyw oraz działań zapobiegających powstawaniu zagrożeń.

W okresie 1995–2005 hierarchia ważności wymienionych zadań ulegała zmianie w zależności od sytuacji, w jakiej znajdował się system bankowy. O ile w latach 1995–1996 najistotniejsze było sprawne wypełnianie zobowiązań w stosunku do klientów banków znajdujących się w stanie upadłości, to począwszy od połowy 1996 r. zdecydowanie na pierwszy plan — przy zachowaniu pełnej gotowości Funduszu do realizacji gwarancji — wysunęła się działalność pomocowa nakierowana na likwidowanie przyczyn, które mogłyby doprowadzić do upadłości banku, a tym samym do powstania nieodwracalnych skutków finansowych i społecznych obciążających cały system bankowy.

Od dnia wejścia w życie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, tj. od 17 lutego 1995 r. Fundusz zrealizował gwarancje depozytów bankowych dla deponentów 94 banków postawionych w stan upadłości (5 banków komercyjnych i 89 banków spółdzielczych). Ogółem wypłatami środków gwarantowanych objętych zostało ponad 315 tys. deponen-

⁵⁰ Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz. U. z 2000 r. Nr 9, poz. 131, Nr 86, poz. 958, Nr 119, poz. 1252 i Nr 122, poz. 1316, z 2001 r. Nr 154, poz. 1802 oraz z 2003 r. Nr 60, poz. 535).

⁵¹ Na podstawie: <http://www.bfg.pl/u235/navi/27903>.

tów, a łączna wypłacona kwota środków gwarantowanych przekroczyła 812 mln złotych⁵².

1.3.5. Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie

Reaktywowanie działalności Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie SA (GPW) w 1991 r. stanowiło istotny element transformacji polskiej gospodarki. Wynika to z faktu, że instytucja ta zapewnia wolny obrót kapitałami pieniężnymi oraz umożliwia finansowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Z mikro- i makroekonomicznego punktu widzenia giełda umożliwia efektywny transfer kapitału. Wyraża się to w możliwości transformacji wierzytelności finansowej na pieniądź bądź też zamiany jednych walorów na inne.

Kolejnym zadaniem giełdy jest alokacja kapitału na giełdzie bądź w alternatywny, a atrakcyjniejszy dla publiczności, sposób. Należy zaznaczyć, że opisywana instytucja pośrednictwa finansowego przyczynia się także do mobilizacji kapitału (funkcja handlowa). Oznacza to, że tezauryzowany pieniądź może być uaktywniony na zakup walorów. Istotny wpływ na spełnienie funkcji handlowej przez giełdę wywiera motyw spekulacyjny. Znajduje on odzwierciedlenie w finalizowaniu transakcji kupna–sprzedaży i osiągnięciu zysku na różnicy kursowej.

Spełnianie przez giełdę pieniężną wzmiankowanych funkcji uzależnione jest od stanu rozwoju rodzimego rynku kapitałowego rozpatrywanego w trzech aspektach:

- organizacyjno–techniczny,
- instytucjonalnym,
- ekonomicznym.

GPW w Warszawie od strony organizacyjno–technicznej może być zaliczona do grupy nowoczesnych instytucji — notowania walorów odbywają się przede wszystkim w formie notowań ciągłych, pięć razy w tygodniu⁵³.

Uruchomienie w 2000 r. nowego systemu giełdowego WARSET stanowiło awans techniczny dla warszawskiego parkietu. Zwiększyła się prze-

⁵² Na podstawie: <http://www.bfg.pl/u235/navi/28140>.

⁵³ W 1991 r. odbywała się jedna sesja we wtorek, a do końca lat 90. przeważały notowania jednolite.

de wszystkim szybkość składania zleceń oraz poprawiła się komunikacja między uczestnikami obrotu giełdowego. Bieżącej publikacji i modyfikacji podlegają statystyki giełdowe. Najistotniejszymi z nich są, jak się wydaje, wartości indeksów giełdowych (6) i subindeksów sektorowych (7).

Uwarunkowania instytucjonalne rozwoju giełdy osadzone są w przyjętych aktach prawnych. Prace nad nimi ukierunkowano, biorąc pod uwagę wskazania dyrektyw UE, aktualny stan rozwoju polskiej gospodarki oraz światowych rynków finansowych. Działalność GPW poddano nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego (do września 2006 r. zadanie to spełniała Komisja Papierów Wartościowych i Giełd).

W analizowanym okresie zwiększyła się podaż instrumentów finansowych. GPW w Warszawie notowała pod koniec 2006 r. prawie 300 spółek (284), w tym 12 zagranicznych, podczas gdy w 1991 r. było to zaledwie 9 spółek. Podobna aprecjacja dotyczy wtórnego rynku obligacji, których liczba zwiększyła się z 5 w 1992 r. do 65 w 2006 r. W 1998 r. debiutowały notowania instrumentów pochodnych. Pozostałymi instrumentami notowanymi na GPW są: prawa poboru, prawa pierwszeństwa, PDA, certyfikaty depozytowe, produkty strukturyzowane, warranty.

Popyt na giełdowe instrumenty finansowe kierowany jest zarówno ze strony inwestorów indywidualnych, jak i instytucjonalnych. Jedną z największych grup zainteresowanych portfelem akcji giełdowych stanowią towarzystwa funduszy inwestycyjnych oraz otwarte fundusze emerytalne. O zainteresowaniu giełdą świadczy fakt, że w analizowanym okresie zwiększyła się liczba rachunków inwestycyjnych z 54 tys. w 1991 r. do 909 tys. w 2006 r., a średnia liczba transakcji w analogicznym czasie powiększyła się z 877 do 43 791. Podstawowe noty metodologiczne rozwoju warszawskiego parkietu przedstawia tabela 1.10.

Tabela 1.10. Podstawowe statystyki GPW w Warszawie

Lata	Kapitalizacja spółek krajowych w mln zł	Liczba spółek	Obroty akcjami w mln zł	Obroty obligacjami w mln zł	Wolumen obrotu kontraktami	Stopa zwrotu WIG w %
1991	161	9	30	–	–	–
1992	351	16	228	21	–	13,20
1993	5 845	22	7 873	557	–	1 095,30
1994	7 450	44	23 420	3 300	–	– 39,90

1995	11 271	65	13 671	19 276	–	1,50
1996	24 000	83	29 895	16 219	–	89,10
1997	43 766	143	52 342	13 488	–	2,30
1998	72 442	198	62 338	8 581	24 320	– 12,80
1999	123 411	221	88 974	4 766	207 372	41,30
2000	130 085	225	169 096	4 590	1 516 042	– 1,30
2001	103 370	230	80 443	5 133	3 754 854	– 21,99
2002	110 565	216	63 662	4 131	3 175 890	3,19
2003	140 002	203	79 774	12 674	4 231 949	44,92
2004	214 313	230	118 518	8 353	3 609 125	27,94
2005	308 418	255	191 096	5 507	5 378 517	33,66
wrzesień 2006	369 186	269	233 234	3 760	4 992 717	23,74

Opracowano na podstawie danych GPW.

Podstawowymi problemami kontynuacji rozwoju GPW w Warszawie w opisanych aspektach jest jej proces prywatyzacji. Istotne znaczenie przypisuje się także perspektywom funkcjonalnym wyrażonym zwiększeniem płynności, głębokości i aktywności rynku kapitałowego. Zagadnienia te stanowią przedmiot ożywionych i, jak się wydaje, nadal nierozwiązanych sporów.

Uwarunkowania ekonomiczne rozwoju giełdy należy podzielić na zewnętrzne i wewnętrzne. Zewnętrzne związane są z sytuacją gospodarczą i alokacyjną rozwiniętych rynków finansowych. Natomiast wewnętrzne wyznaczniki ekonomiczne utożsamiane są z sytuacją makroekonomiczną w kraju oraz sektorową i sytuacyjną spółek giełdowych.

GPW przechodziła etapy zarówno porażek, jak i sukcesów. Niezachwiany trend wzrostowy notowań od 2003 r., będący wynikiem progresji ekonomiczno-instytucjonalnej, spopularyzował GPW wśród szerokiej publiczności.

1.3.6. Rynek ubezpieczeniowy

Polska jako pierwsza spośród krajów postkomunistycznych rozpoczęła radykalne reformy i stworzyła solidne podstawy prawne rynku ubezpieczeń⁵⁴. Jednak dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza w kraju oraz nadal występujące rozbieżności pomiędzy przepisami obowiązującymi w UE i innymi regulacjami prawnymi a przepisami obowiązującymi w Polsce doprowadziły do kolejnych nowelizacji przyjętej ustawy z dnia 28 lipca 1990 r., z których najobszerniejsza miała miejsce w 1995 r. Wprowadzone na mocy tej nowelizacji zmiany były tak istotne, że określano ją mianem „nowego prawa ubezpieczeniowego”. Dalsze zmiany regulacyjne unowocześniające prawo ubezpieczeniowe miały miejsce w latach 2003–2004.

Ze względu na znaczenie społeczne i ekonomiczne ubezpieczeń działalność ubezpieczeniowa została poddana nadzorowi wyspecjalizowanego organu administracji państwowej (PUNU, następnie KNUiFE, obecnie KNF).

Tabela 1.11. Liczba zakładów ubezpieczeń w latach 1991–2005

Rok	Liczba zakładów ubezpieczeń, w tym:		Razem
	dział I (<i>life</i>)	dział II (<i>non-life</i>)	
1991	5	19	24
1992	6	20	26
1993	6	22	28
1994	10	26	36
1995	13	27	40
1996	15	30	45
1997	21	30	51
1998	24	31	55
1999	30	33	63

⁵⁴ Zarys historyczny rozwoju ubezpieczeń w Polsce, http://www.newtrader.pl/Zarys-histeryczny-rozwoju-ubezpieczen-w-Polsce,pp_5,3.php.

2000	35	34	69
2001	36	36	72
2002	36	38	74
2003	37	41	78
2004	32	37	69
2005	32	37	69

Opracowano na podstawie: *Rynek ubezpieczeń 2005*, Urząd Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, Warszawa 2006, s. 5.

1.4. System finansowy Słowenii

W skład systemu finansowego Słowenii wchodzi instytucje monetarne i niemonetarne. Instytucje monetarne to: bank centralny, banki uniwersalne, banki spółdzielcze oraz kasy oszczędnościowe. Do instytucji niemonetarnych zalicza się: tzw. *Authorized Investment Companies*, fundusze inwestycyjne, fundusze emerytalne, zakłady ubezpieczeniowe, domy maklerskie oraz inne, takie jak: firmy leasingowe, factoringowe, pośrednictwa finansowego.

Authorized Investment Companies (AIC) były to instytucje, które z jednej strony — zbierały wolne środki od inwestorów indywidualnych, a z drugiej — otrzymywały środki w postaci voucherów prywatyzowanych przedsiębiorstw. Następnie środki te były inwestowane⁵⁵.

Szczegółowo wielkość i strukturę aktywów poszczególnych instytucji tworzących system finansowy Słowenii przedstawiono w tabeli 1.12.

Rynek finansowy Słowenii jest rynkiem zdominowanym przez monetarne instytucje finansowe, które reprezentują 70% wszystkich aktywów systemu finansowego, nie licząc oczywiście banku centralnego. Obniżające się stopy procentowe prowadzą jednak do przesuwania środków z depozytów bankowych do takich instytucji niemonetarnych — jak fundusze inwestycyjne, emerytalne, zagraniczne inwestycje w papiery wartościowe czy też zakłady ubezpieczeniowe. Ogólna wartość aktywów niemonetar-

⁵⁵ *Annual Report*, Bank of Slovenia 1999, Ljubljana 2000, s. 18.

nich instytucji finansowych wzrastała z roku na rok i na koniec 2004 roku stanowiły one 38% PKB⁵⁶.

Tabela 1.12. Struktura aktywów instytucji finansowych (w %)

Lata	Instytucje monetarne	Instytucje niemonetarne	Instytucje niemonetarne						Razem
			Zakłady ubezpieczeniowe	Fundusze emerytalne	<i>Authorized Investment Companies</i>	Fundusze inwestycyjne	Domy maklerskie	Inne	
1998	69,90%	30,10%	6,29%	b.d.	16,71%	0,13%	b.d.	6,97%	100,00%
1999	68,85%	31,15%	6,59%	b.d.	14,93%	0,22%	b.d.	9,42%	100,00%
2000	71,09%	28,91%	7,16%	b.d.	12,61%	0,24%	0,52%	8,38%	100,00%
2001	72,60%	27,40%	7,18%	0,84%	10,06%	0,27%	0,37%	8,68%	100,00%
2002	72,89%	27,11%	7,91%	0,88%	7,29%	0,87%	0,36%	9,80%	100,00%
2003	72,87%	27,13%	8,38%	1,14%	4,92%	1,32%	0,31%	11,06%	100,00%
2004	70,68%	29,32%	8,47%	1,41%	b.d.	6,19%	b.d.	13,25%	100,00%

Na podstawie: *Annual Report*, Bank of Slovenia 1998–2005.

1.4.1. System bankowy Słowenii

W skład systemu bankowego Słowenii wchodzi:

- Bank Słowenii, będący centralnym bankiem Republiki Słowenii⁵⁷,
- sektor bankowy, w skład którego wchodzi banki uniwersalne, banki spółdzielcze oraz kasy oszczędnościowe⁵⁸,
- instytucje gwarantowania depozytów — *Deposit Insurance Scheme*.

⁵⁶ *Annual Report*, Bank of Slovenia 2005, Ljubljana 2006, s. 63.

⁵⁷ Powstanie, funkcje i rola banku centralnego Słowenii zostaną przedstawione w rozdziale 2.

⁵⁸ Udział dwóch ostatnich jest bardzo znikomy i z tego powodu nie poświęcono im większej uwagi. W poszczególnych latach analizowanych w tym miejscu ich udział w sektorze bankowym nie przekraczał 3%.

1.4.2. Sektor bankowy

Słowenia zdecydowała się na uniwersalny system bankowy z pośrednim finansowaniem. Rynek papierów wartościowych, choć dobrze rozwinięty, odgrywa znacznie mniejszą rolę w gospodarce i finansowaniu działalności przedsiębiorstw, podobnie zresztą jak sektor ubezpieczeniowy.

Charakterystyczne dla systemu bankowego Słowenii cechy to:

- duża rola państwa,
- bardzo powolna prywatyzacja,
- stopniowe dopuszczanie kapitału zagranicznego do własności systemu bankowego,
- istnienie tzw. klubu bankowego⁵⁹.

Słowenia jako jedyna wśród transformujących się państw nie przechodziła kryzysu w sektorze bankowym w latach 90. Proces naprawczy sektora bankowego po odzyskaniu niepodległości został podjęty przy użyciu środków budżetowych oraz rządowych interwencji. Został on pomyślnie zakończony w 1997 r., a banki stały się jednym z trzech filarów (obok banku centralnego i polityki fiskalnej) świadczących o sukcesie osiągniętym w zakresie transformacji systemu finansowego.

Proces naprawczy w najważniejszych bankach Słowenii był głównym elementem procesu restrukturyzacji w całym systemie finansowym. Zmiany w tych bankach były konieczne z powodu strat finansowych oraz problemów z płynnością i wypłacalnością banków. Dwa największe tzw. stare banki rozpoczęły zmiany na początku 1993 r., trzeci, mniejszy bank natomiast na początku 1994 r. Te trzy banki stanowiły ponad połowę całego systemu bankowego w Słowenii. Wśród głównych celów, jakie postawiono przed słoweńskim systemem bankowym, były: osiągnięcie wzrostu kapitałów, dodatnich przepływów finansowych oraz dochodów z działalności operacyjnej, obniżenie bankowych stóp procentowych, wprowadzenie prawidłowych zasad prowadzenia działalności bankowej⁶⁰.

Proces naprawczy dwóch banków państwowych *Nova Ljubljanska Bank d.d.* (NLB) oraz *Nova Kreditna Banka Maribor d.d.* był prowadzony pod auspicjami *Bank Rehabilitation Agency* (BRA)⁶¹. Zakończył się on sukcesem

⁵⁹ O klubie bankowym w części dotyczącej polityki kursowej w rozdziale 4.

⁶⁰ *Slovenia from Yugoslavia to the European Union*, editors M. Mark, M. Rojec, C. Silva-Jauregui, The World Bank, Washington, D.C., 2004, s. 266.

⁶¹ *Annual Report 1997*, s. 37. BRA powstała w 1991 r. i odgrywała główną rolę jako organ nadzorczy w stosunku do banków, które przechodziły proces naprawczy, w zarządzaniu złymi aktywami,